



ઓપન સોર્સ સોફ્ટવેરનો ગ્રંથાલય વિકાસમાં ફાળો

સમીર જી. પટેલ
રીસર્ચ સ્ટુડન્ટ,
ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈનફોર્મેશન
સાયન્સ, પાટણ.

ડૉ. નિલેશ એ. પટેલ
રીસર્ચ ગાઈડ,
ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ લાયબ્રેરી એન્ડ ઈનફોર્મેશન,
પાટણ.

પ્રસ્તાવના

ઓપન સોર્સ સોફ્ટવેર (ઓએસએસ) એવા સોફ્ટવેર છે જે સ્રોત કોડનો સમાવેશ કરે છે અને સામાન્ય રીતે કોઈ ચાર્જ વિના ઉપલબ્ધ હોય છે. સ્રોત કોડની ઉપલબ્ધતા ઉપરાંત જરૂરી વધારાની આવશ્યકતાઓ છે કે જે પ્રોગ્રામને ઓપન સોર્સ ગણવામાં આવે છે તે અંગે પહેલા ચકાસણી કરવામાં આવે છે. સોફ્ટવેર પુનઃવિતરિત કરવા માટે મુક્ત હોવું જોઈએ, વ્યુત્પન્ન કાર્યોને મંજૂરી હોવી જોઈએ, લાયસન્સ કોઈપણ વ્યક્તિ સામે ભેદભાવ ધરાવતું ન હોવું જોઈએ, અને લાયસન્સ પ્રયત્નના કોઈપણ ક્ષેત્રો સામે ભેદભાવ પણ ન હોવો જોઈએ. સોફ્ટવેર કે જે ઓપન સોર્સ લાઈસેન્સ હેઠળ લાઈસેન્સ પ્રાપ્ત કરે છે તે સમગ્ર વિશ્વમાં વિકાસકર્તાઓના સમુદાયને ઉન્નત્તિકરણો અને બગ ફિક્સેસ દ્વારા સોફ્ટવેરને વધારે કાર્યરત બનાવવા માટે પરવાનગી આપે છે.

માહિતી અને સંચાર ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી લાઈબ્રેરીઓ અને માહિતી કેન્દ્રોની સેવાઓ અને સંગ્રહ વૈશ્વિક બની રહ્યાં છે. હવે ઈન્ટરનેટની મદદથી દૂરસ્થ સ્થાનોમાંથી માહિતી એક્સેસ કરી શકાય છે. બજેટ અને જર્નલ્સની વધતી જતી કિંમતના કારણે, ગ્રંથકારોએ નવા વિકલ્પોની રાહ જોવી જોઈએ જેના દ્વારા તેઓ વપરાશકર્તાઓને માહિતી એકત્રિત, સંગ્રહિત, વ્યવસ્થા અને પ્રચાર કરી શકે. ઓપન એક્સેસ અને સંસ્થાકીય રીપોઝિટરી (આઈઆર) ની વિભાવનાઓનો ઉપરોક્ત સમસ્યાઓના ઉકેલો શોધવા માટે વિકાસ થયો છે.

ઓએસએસના લક્ષણો

ઓપન સોર્સ માત્ર સ્રોત કોડની એક્સેસ નથી પરંતુ ઓ.એસ.એસ અંતર્ગતનીયે મુજબના માપદંડોનું પાલન થતું હોવું જોઈએ:

- મફત પુનર્વિતરણ
- સ્ત્રોત કોડ
- વ્યુત્પન્ન કાર્યો
- લેખકના સ્ત્રોત કોડની અખંડિતતા
- વ્યક્તિઓ અથવા જૂથો સામે કોઈ ભેદભાવ નથી
- પ્રયત્નોના ક્ષેત્રો સામે કોઈ ભેદભાવ નથી
- લાયસન્સનું વિતરણ
- લાયસન્સકોઈ ઉત્પાદન માટે ચોક્કસ હોવું જોઈએ નહીં.
- લાયસન્સ અન્ય સોફ્ટવેરને પ્રતિબંધિત ન કરે
- લાયસન્સની કોઈ જોગવાઈ કોઈપણ વ્યક્તિગત ટેકનોલોજી અથવા ઇન્ટરફેસની શૈલી પર કરી શકાતી નથી.

ઓપન સોર્સ સોફ્ટવેરનાં ફાયદા

- સ્ત્રોત કોડની ઉપલબ્ધતા અને તેને સુધારવા માટેનું અધિકાર એ ખૂબ મહત્વનું છે કારણ કે તે સુધારણામાં સક્રિય કરે છે અને સોફ્ટવેર પ્રોડક્ટના જીવનકાળને વિસ્તૃત કરે છે.
- સોર્સ કોડ પ્રાપ્યતા ભૂલો ઓળખવા માટે અને તેમને ઠીક કરવા માટે ખૂબ સરળ બનાવે છે.
- કોડમાં સુધારા અને સુધારાઓની પુનર્વિતરણ કરવાનો અધિકાર, અને અન્ય ખુલ્લા સ્ત્રોત કોડનો ફરી ઉપયોગ કરવા માટે, મોટા સમુદાયો દ્વારા વહેંચેલા સોફ્ટવેરની સુધારવાનો પરવાનો આપે છે.
- સતત સુધારણા માટે વપરાશકર્તાઓને ચૂકવાણી કરવાની જરૂર નથી હોતી તથા કોઈ એક એવી સંસ્થા નથી કે જેના પર સોફ્ટવેરનો ભાવિ આધાર રાખે છે. આપ્રોપરાયરી સોફ્ટવેર સાથે આ એક ખૂબ સામાન્ય બાબત છે.
- માર્કેટીંગ દબાણના કારણે ઓછા કોન્ફ્લિક્ટ થવાની શક્યતા છે. સામાન્ય રીતે ઓપન સોર્સ સોફ્ટવેર "જ્યારે તે તૈયાર થાય છે" તરતજ ઉપયોગમાં લેવા માટે ઉપલબ્ધ હોય છે, અને જ્યારે વિકાસ ટીમને લાગે છે કે તેની ગુણવત્તા સારી છે ત્યારેજ તે મુકાય છે જો તેમાં કોઈ "સેવા પેક્સ", અપડેટ્સ અને જાળવણી માટેનો ખર્ચ કરવાની જરૂર હોતી નથી.
- ભૌગોલિક અથવા અન્ય કોઈ અવરોધ / પૂર્વગ્રહ વગર સહયોગ પૂરોપાડે છે.

- પ્રોપરાયરી સોફ્ટવેર વિક્રેતાઓને વાજબી સ્તરે તેમના ઉત્પાદનની કિંમત રાખવા માટે દબાણ કરે છે.

સારાંશ

આજના સમયમાં ઉપલબ્ધ કેટલાક અત્યંત શક્તિશાળી ઉકેલો છે કે જેના ઉપયોગ દ્વારા પુસ્તકાલયને વધારે સઘન બનાવી શકાય છે. ગ્રંથાલયમાં ઓપન સોર્સ સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરીને બચાવેલ બજેટનો અન્ય સ્ત્રોતો, જેમ કે અતિરિક્ત મીડિયા સ્ત્રોતો (પુસ્તકો, જર્નલો, વગેરે) ખરીદવા માટે ઉપયોગ કરી શકાય છે. સાથે સાથે પહેલેથી અસ્તિત્વમાં રહેલા સ્ત્રોતોનો વધુ સારી રીતે ઉપયોગ કરી શકાય છે. ગ્રંથાલયની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે આ ફ્રી સોફ્ટવેર સતત અપડેટ, બદલાયેલ અને કસ્ટમાઈઝ કરેલું હોય છે, અને લાઈબ્રેરી માટે સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે કાર્ય કરે છે. આ લેખ પરંપરાગત કમ્પ્યુટિંગ પ્રોડક્ટ્સની લાઈબ્રેરીને કેવી રીતે છીનવી લેવું અને આજે ખુલ્લા સ્ત્રોત સ્ત્રોતોના ઉપયોગ વિષે પ્રારંભિક માહિતી પૂરી પાડે છે.